

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1568. Soc. 29.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

orationibus & versibus est exceptus. Præmia, dialogis præmissis, singulis clas-
sibus distributa. Ozorio sic omnia placere, ut nihil magis.

Obit Fran-
ciscus Coelius

Ignatius Vo-
gadius.

17. Eborâ in Cœlum, ut pie creditus, translatus est 27. Maji Francis-
cus Coelius scholasticus Visensis, adolescens Angelicus. Prope mortem recre-
atus aspectu sui Angeli Custodis, qui diem obitus ipsi prædixit, ut ex eo est
intellectum. Mortis dies probavit rei veritatem. Præeuntem Franciscum se-
cutus est 16. Decembris Ignatius Vogadius coadjutor temporalis, natus in oppi-
do *Villa de Rege* diœcesis Visensis. Comitabatur in Africam Joannem Ninium,
& Ludovicum Gonsalvium. Illic egregia, & vel Mauris venerabilia edidit san-
ctitatis exempla. Post duos Patres Lusitanæ redditos Tituami solus permanfit,
consuluitque miseris captivis, nullo omisso charitatis officio. Ubi redierat, co-
gitârunt Majores de ipso ad sacros ordines evehendo; quibus ille: finerent
vitam ducere, atque mori in Coadjutoris gradu.

Annus 1568. Soc. 29.

I.

Rex Sebastia-
nus incipit
regnare. Eius
in nos ani-
mus.

Januario hujus anni expleto ætatis anno decimo quarto Rex Sebastianus suf-
cepit onus regendi Lusitanam monarchiam. Quanti faceret Societatem,
ostendere non pauca. Post acceptum regimen templum nullum prius
adivit, quàm nostræ domus Professæ. Hanc ille domum solitus frequenter in-
visere ostio postico ingrediens cum paucis de suo comitatu. Alios intrare non
sinebat, ne turbarent domus silentium, & quietem. Audito sacro, divertebat
cum Patribus ad surgentem domus fabricam inspiciendam. Quamvis Ludovi-
cus Gonsalvius egerat ab initio Regis Confessarium; biennio proximo illi fuit
à confessionibus Ludovicus Montoya Augustinianus, vir notissimæ virtutis. Con-
sultius postea Regina, & Cardinali visum, ut denuo illud obiret munus Gonsal-
vius. Ostensus regium animum petivit à D. Borgia fundationes Madeiren-
sem, & Angrensem, quas libenter concessit.

Conventus
primus pro
eligendo
Procuratore
Romam
ituro.

Ignatius Aze-
bedius rediit
Basiliam.

Contemptus
reum.

2. Almeirini mense Aprili habitus conventus Provincia ad eligendum
Procuratorem Romam mittendum; fuitque prima triennalis Congregatio pro
mittendis hujusmodi Procuratoribus. Præfuit Leo Henriquius Provincialis,
Electus primò locò Franciscus Henriquius, secundò Georgius Serranus, hic Ro-
mam adivit, ægrotante alterò. Postremâ Octobris è Brasilia redux post lustra-
tam Provinciam venit Ulyssiponem Ignatius Azebedius. Tot ille retulit de pa-
rata Brasilia ad fidem imbibendam animis, ut in sociis protinus excitari coepe-
rit divinum incendium, & cura consecrandi vitam salvandis Brasilia.

3. Leo Henriquius Provincia moderator socios Conimbricenses in amo-
rem paupertatis mirificè inflammavit. Nam habitâ in sacello exhortatione de
contemptu caducarum rerum, & amore paupertatis, visurus cujusque erga reli-
giosam paupertatem studium, dixit, se velle fortitò dividere, quæcunque singuli
apud se haberent, præmia, imagines, reliquias, & ejusmodi. Sub hanc vocem
admirando fervore quisque festinans in cubiculum, sacello intulit, & in medio
statuit, præeunte cæteris exemplo Petro Fonseca Rectore Collegii, quidquid
earum rerum haberet. Omnia sorte distributa. Uni sua vel reliquiarum theca
cùm obtigisset, eam acceptare renuit, ut patefaceret animum à rebus caducis
omnino alienum.

Joannis Soa-
rii existima-
tio de Socie-
tate.

4. Joannes Soarius Conimbricensis Episcopus, singularis nostrarum re-
rum æstimator, habens synodum diœcesanam, ac in ea de suggesto dicens,
totus est effusus in laudem Societatis, cujus se adeò amantem, & amicum pro-
nunciabat, ut, re poscente, ipsi daturus sit venæ sanguinem. Id equidem de-
beri nostris propter virtutem, & exemplum, quo præibant omnibus. Simul
exhortatus Curiones, rogarent Collegii moderatorem, ad se mitteret sacerdo-
tes nostros, qui subditorum animis mederentur. In templo Cathedrali alios no-
luit verba facere, nisi Ludovicum Alvarum, & Petrum Gomefium, quorum
fer-

fervor, & verba ignita miros in auditorio excitabant motus. Peculiariter gaudebat acceptâ à Generali nostro facultate typis mandandi litteras nostrorum missas in Europam de rebus Japonicis. Subdidit: operi præfixurum epistolam, quâ nostræ modestiæ agrè faceret, & Calumniatorum nostrorum ora obturaret. Eâ tempestate non erant in orbe Christiano narrationes æquè expectatæ, atque Japonicis de rebus litteræ.

5. Data in theatrum tragædia de filio prodigo, antequam decernerentur præmia litterariis in arena victoribus, quæ solebat suis expensis largiri Episcopus. Professores Academici, ad quorum excipienda dictata Theologi nostri accedebant, nostros reputabant auditorii sui florem. Si propter dissidentia horologia tardius adessent, ab dictando abstinebant, donec præsentibus forent, quanquam ob id essent pecuniâ multandi. Hoc anno positus primus lapis ædificio nostri artium Collegii, quod lentè surrexit in eam, quam videmus, magnitudinem. Opus est atrio, & aulis capacissimis, dignum regiâ Majestate. Intèrim pro Gymnasis erant illæ domus, quæ sunt emptæ pro utroque Collegio construendo.

6. Plurimæ factæ sunt excursiones sacræ. Laurentius Mexia cum socio scholastico per Conimbricensem, & Vifensem dioceses; Alvarus Paciecus cum Laurentio Paiva per tractum Arganiliensem; per Cortisadam Petrus Sylva cum Francisco Castrio Martyre; per Aveiri regionem Michaël Sousa cum Antonio Freirio, discurrere. Alii ad Abrantem, ad Certamum alii, Sourem, Buarcum, Carquem, Benesperam, & ecclesias Sanfineses contendere seminaturi DEI Verbum. Non pauci etiam sacerdotes per diocesium Ulysiptonensem bini, & bini populis profuerunt.

7. Quinque naves cum Ludovico Ataydio Pro-rege ad Indiam tetenderunt, tribus solum nostris comitantibus, Gonsalo Alvaro Villavissosensi cum potestate Visitatoris sociorum per Orientem; Emmanuele Lopio Rectore Bracharensi ejus socio, & Gaspare Fernandio non sacerdote. De quinque sola prætoria navis Goam tenuit, aliæ Cocinensem portum intrarunt. Gonsalus, & Emmanuel naufragio perière, ejecti ad litus maris Japonici.

8. Quanquam Pius V. die 6. Januarii anno 1566. creatus Pontifex, quem jam in altaribus veneratur Christianus orbis, magni fecerit nostram Societatem, & Generalem Borgiam; decrevit tamen; neque aliud ullis precibus exorari potuit, ut in Professis domibus esset usus chori; quemadmodum Paulus IV. induxerat, & post ipsius mortem cessaverat. Igitur ubi novum Breviarium Pii cœpit esse usui, Chorus apertus in Domo Professæ; nam ea lex Collegia non obligabat. Illud etiam nobis atulit incommodum, quod noluerit sacros ordines conferri nostris, qui solemniter professi non essent. Quo diplomate sublati est status Coadjutorum spiritualium. Inde, dum regnavit Pius, qui erant initiandi, prius nuncupabant tria vota solemnia; postea sumebant ordines. Ex his, qui censebantur apti, conscendebant ad professionem 4. votorum.

9. Conimbricæ præmaturâ sublata morte sunt aliquot Scholastici. Raphaël Coëlius natus in agro Conimbricensi, sub extremum agonem molestos dæmonis perpeffus insultus; piissimis verbis roboravit Leo Provincialis; hinc animis plenus fugato dæmone, in Domino quietus obdormivit. Didacus Albuquerque Vifensis, singulariter colebat Domini Crucem. Prope mortem dixit, se nimiam perfundi consolatione. Joannes Oliveira à papulis perniciosissimis oppressus: vicinus morti fixit oculos in Crucifixi simulacro, nec inde amovit, donec naturæ concessit. Ex verbis & factis visum est, quanta virtus animo infederit.

10. Abrantii in parentum domo diem obivit Bartholomæus Rodericius tiro. Cum nullis medicinis pareret morbus, Consilio medicorum missus ad Coelum patrium, ut sanitate restituta in Collegium redeat. In parentum domo tanto pudore & modestiâ vixit, ut esset intuentibus admirationi. Ultima vitæ die matutinis horis interrogavit matrem suam: quænam esset fæmina supra modum

Antonius Franco.

L

dum

Præmia data.

Professores in nostros benevolentia.

Initium Collegii artium Conimbricæ.

Missiones à Conimbricæ.

Profecti ad Indiam.

Inducitur Chorus.

Prohibetur ordinari sacerdotibus, qui professi non sint.

Defunctio- stris.

dum speciosa, quæ præfens sibi dixerat, moriturum horâ nonâ, & à se expectari? Non locutus vana; nam horâ nonâ spiritum efflavit. Existimatum matronam fuisse Sacrosanctam Virginem.

Diploma
contra fautores
desertorum.

11. Quamvis esset promulgatum Pontificium diploma de apostatis; non deerant litterati homines externi, qui favebant Societatem sponte suâ deserentibus, vel ad ordines alios migrantibus. Noxios errores Cardinalis Henricus exterminaturus usus potestate Legati de Latere, & Generalis Inquisitoris edidit litteras, ubi verbis gravissimis declaravit hujusmodi opiniones esse errores non tolerandos, & à sacra puniendos Inquisitione, tanquam sapientes hæresim. Præcepit in virtute sanctæ obedientiæ sub pœna excommunicationis, ne quis tenere, aut tam pestiferam docere doctrinam auderet. Hujusmodi diploma editum

Quid actum
cum deserto-
re admisso in
alium Ordinem.

12. Subjicio, quamvis anno sequenti contigerit, quod egit Cardinalis, cum intelligeret Abbatem D. Bernardi monasterii Certedani admisisse quendam Franciscum Carreirum Societatis desertorem, ac post annum donasse solemni professione. Litteris suis Abbatem reprehendit, declarans desertorem anathemate intricatum, & verè Societatis Religiosum nullam emisisse professionem validam. Idcirco injungit Abbati sub virtute obedientiæ, statim mittat Franciscum Carreirum ad Procuratorem Residentiæ nostræ Carquerensis, quæ non longè distat à cœnobio monachorum, cui erat commissa potestas excommunicatum absolvendi; simulq; roget Provincialem, eum dimittat è Societate; quo liber his nodis, redditus cœnobio nuncupet professionem.

Res Eborensis
Collegii.

13. Viginti supra centum incolebant Eborensis Collegium. Missiones sacrae proventu magno habitæ. Franciscus Monclarus Torrami naviter laboravit. Mancipia, quæ plurima in oppido erant, festis diebus non solebant interesse Missæ sacrificio; curavit Pater, ut primo mane fieret sacrum, quo auditio dominis suis debita præstarent obsequia. Instituta Sodalitas Nominis JESU ad tollendam jurandi consuetudinem. Altera ordinata, ut juvarentur suffragis animæ lustralibus addictæ flammis. Diebus dominicis habitâ concione matutino tempore protinus ibat Vianam tribus distantem leucis vespere concionaturus.

14. Monte majore novo, Fronteiræ, & in pago Maranone, exercita eadem ministeria. Helviam Emmanuel Sequeira cum socio non sacerdote excoluit. Olivenfâ factionibus ardebat: vix erat spes remedii. Prætor Helvianus ex munere suo oppidum lustrans, & presbyter gubernans loco Septensis Episcopi, ad cujus diocesim tunc Olivenfâ pertinebat, scripsere ad Rectorem nostrum obsecrantes, aliquot sacerdotibus eò missis occurreret grassanti malo. Octobri mense illò profecti Gaspar Gonsalvius, & Franciscus Monclarus sacerdotes cum Gonsalo Dinisio nondum initiato. Fuere primi de nostris, qui Olivenfâ sunt ingressi. Quondam Emmanuelem Fernandium Martyrem ex Helvia illac transiturum noluerant admittere.

15. Integro mense non modicâ contentione laboratum in domandis ferocibus animis, qui vix aliud præter arma cogitabant. Magna, & atrocita diffidia æstuabant etiam inter Olivenfâ, & Alconchelium oppidum Regis Castellani ob limites utriusque regni, quibusque ad se trahentibus terræ partem. Oriebatur inde, ut, si quid ejus soli coleretur à Castellanis, Lusitani everterent; si quid à Lusitanis, illi destruerent. Sæpe horologio bellicum sonante, quingenti Lusitani, totidemque ex hostibus in aciem armati processere, mutuis cladibus per summam vesaniam se lacerantes. Ab Alconhelenfibus rogati Patres, ut tantam perniciem amolirentur, in amicitiam flexerunt animos; datæ dexteræ; foedus ictum eâ conditione, ut, qui primi turbarent pacem, ipsi pœnæ nomine persolverent alteris trecentos cruciatos. Cætera, quæ remedio indigebant, omnia ad votum composita. In diceflu non defuere lacrymæ; has Provisor Episcopi deterfit spe redditus.

16. Non minùs, quàm Olivenſa, factionibus ſcindebatur Moura nobile trans Anam flumen oppidum. In ſedandis animis Archiepiſcopus, aliique viri dynaſtæ operam inſumperant nullo fruſtu. Igitur rogante Archipreſule Mouram tetendit Simon Vieira. Optatis reſpondit eventus; nam piis concionibus mollita eſt mentium ferocia.

17. Intra urbem ingens cura adhibita eſt juvandis in Spiritu proximis cum verbo, tum exemplo. Adventùs, & Quadrageſimæ diebus feriatis Magiſtri Latinitatis, & Philoſophiæ unà cum diſcipulis externis longo agmine procedebant ad Chriſtianam doctrinam in paræcijs explicandam. Auguſto menſe furentibus morbis ad noſocomium nullo diſcrimine ætatis ivère noſtri in orbem ſingulis diebus. Nullum fuit abjectiſſimum miniſterium, quod non obiret charitas. Cùm de noſtris ægrotãſſent aliqui, ſuadebant externi, ſuperfederent opere, ne graves morbos contraherent. Reſponſum eſt, peſtilentiã ſaviente, quemque Chriſti ferventem amatorem vitam morti offerre; igitur ob tam levem timorem non omittendum piſſimum opus, in quo præter corpora lucrarentur ægrotantium animas.

18. Rupto aquæductu Eboreniſi publico, aquæ penuria vehementer preſſit noſocomium, & carceres urbis, Archiepiſcopi, & Inquiſitionis. Dum opus reſcitur, viſum eſt Reſtori è domeſtica ciſterna miſeris providere. Primò ſacerdotes noſtri, & Theologi adeuntes prædicta loca, petivère lagenas, & vaſa aquæ portandæ; redeuntes domum complebant, & deſerebant in carceres. Idem exemplum ſcholæſtici imitati ſunt. Jucundum proſus DEO & hominibus ſpectaculum erat cernere nobiliſſimum quemque, pallio famulis tradito, è manu pendente lagenã per urbem mediam id pium opus exequentem. Idem fecère Convictores Collegii Cardinalis.

19. Cùm leges Eboreniſis Academiæ eſſent abſolutæ, noſtri Cardinalem rogaverunt, traderet videndas, & corrigendas alicui. Reſpondit Princeps, non eſſe, cui plùs fideret, quàm Societatis hominibus. Propter has leges Concluſiones pro ſolemnitate divini Spiritùs, quæ hæctenus erant de quæſtionibus Philoſophicis, deinceps alternis annis habitæ de Theologia, ac Philoſophia.

20. Petrus Martinius, qui obiit Epiſcopus Japonenſis, accepit nondum ſacerdos gradum Baccalaurei in ſacra Theologia, inſignitus albo cucullo, ut moris tunc erat. Quod referre placuit propter abolitam antiquitatem. Solùm noſtris permittuntur pro ſcientiarum gradibus ſila ſerica in pileo. Auguſto menſe Conimbricã venerunt Ludovicus Molina, & Fernandus Rebellus, Eboreniſis Academiæ Doctores valde illuſtres. Molina magiſterium Theologiæ auſpicaturus erat. Annus literarius tunc habebat initium 9. Septembris, in qua fiebat oratio de laudibus ſapientiæ. Solùm Philoſophiæ curſus Octobri ſolebat incipi. Vacations pro ſcientiarum & Rhetoricæ Gymnaſiis ab 8. Julii ad octavam Septembris perdurabant. Pro inferioribus Gymnaſiis non excedebant menſem. Hujusmodi conſuetudo calorum cauſã in hanc, quam tenemus, mutata, ut infra dicitur.

21. Onere haud modico liberata eſt Societas in Eboreniſi Academia, dum Pius V. diplomate expedito 28. Maji conceſſit Societati plenam adminiſtrationem ejuſdem Academiæ, tollens Archiepiſcopiſ, & Regi juridiſtionem in eam, & luſtrandi poteſtatem. Id ſtagitavit Sereniſſimus Fundator, conſulens quieti Societatis futuro tempore: nam Bulla Pont. Pauli IV. Academiam erigenſis, & Archiepiſcopiſ poſt Cardinalem venturis, & Luſitaniæ Regibus illam ſubjiciebat. Reſ ipſa oſtendit, quàm conſultè id factum ſit; Henrico enim de vivis ſublato, ejus ſucceſſor Theotonius talem juridiſtionem ambivit. Et niſi foret prædictum diploma, rebus noſtris plurimum incommodãſſet. Solemnem profeſſionem nuncupârunt primi Ebora, Fernandus Perius, & Petrus Paulus Ferrerius, alter primæ cathedræ, alter ſcripturæ Profeſſor.